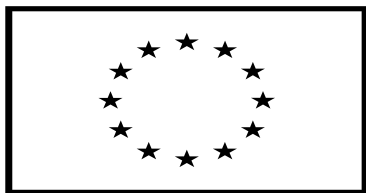

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Eurydice

Ziņojums:

“Mācīšanās ilgtspējai Eiropā:

Kompetenču veidošana un atbalsts skolotājiem un skolām”,

2024.gads

Inga Šīna

Eurydice projekta vadītāja
Valsts izglītības attīstības aģentūra

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Kas ir Eurydice

Eurydice ir Eiropas izglītības sistēmu un politikas informācijas tīkls, kas veido analītiskus pārskatus par Eiropas valstu izglītības sistēmām un izglītības politikas aktualitātēm, kā arī veic sistēmu novērotāja lomu un informē par to atšķirībām un kopējām iezīmēm, rosinot diskusijas par izglītības problēmjaudājumiem.

Latvijas informāciju tematiskajiem ziņojumiem nodrošina Latvijas eksperti, aizpildot anketas, kuras sagatavo *Eurydice* centrālā nodaļa Briselē. Savā interneta vietnē tīkls ir izveidojis un regulāri atjaunina Eiropas valstu izglītības sistēmu aprakstus.

1980. gadā izveidotais *Eurydice* tīkls ir viens no Eiropas Komisijas un ES dalībvalstu stratēģiskajiem mehānismiem sadarbības atbalstīšanai izglītībā. Tīkla darbību finansē Eiropas Komisija un tīkla dalībvalstu izglītības ministrijas.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Ziņojuma saturs

Ziņojumā ir aplūkota ilgtspējas mācīšanās skolu izglītībā visā Eiropā - analizētas skolu mācību programmas, skolām un skolotājiem paredzētās vadlīnijas un atbalsta pasākumi.

1. nodaļa. Pētīta ar ilgtspēju saistīto būtisko kompetenču iekļaušana vispārizglītojošo skolu mācību programmās

2. Nodaļa. Aplūkots, kā izglītības iestādes risina problēmu, kā attīstīt topošo un strādājošo skolotāju un skolu vadītāju spējas nodot skolēniem attiecīgās zināšanas, prasmes, attieksmi un vērtības.

3. nodaļa. Aplūkots atbalsts, kas tiek piedāvāts skolām, lai īstenotu ilgtspējīgas mācīšanās procesu skolā (finansiālā un nefinansiālā atbalsta avoti).

Ziņojums balstās uz kvalitatīviem datiem par politiku un atbalsta pasākumiem, kas iegūti, izmantojot “Eurydice” datu vākšanas aptauju. Tas aptver pamatzglītību un vispārējo vidējo izglītību 39 Eiropas izglītības sistēmās.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Eiropas stratēģiskais ietvars

Pēdējās divās desmitgadēs aizvien vairāk tiek atzīta izglītības kā galvenā faktora loma sabiedrības pārveidošanā ilgtspējīgākā, vienlīdzīgākā un sociāli taisnīgākā virzienā (UNESCO, 2005; ANO, 2012).

Izglītības iestādes tiek uzskatītas par iestādēm, kas palīdz risināt ilgtspējas izaicinājumus, ar kuriem saskaras sabiedrība, jo to galvenais uzdevums ir veidot kompetences, izmantojot mācīšanu un mācīšanos (ANO, 2012; UNESCO, 2020).

ES stratēģiskajā satvarā Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā 2021-2030 kā stratēģiskā prioritāte ir noteikta nepieciešamība “atbalstīt zaļo un digitālo pāreju izglītībā un apmācībā”.

Lai atbalstītu dalībvalstu centienus iekļaut ilgtspēju savās izglītības un apmācības sistēmās, Eiropas Savienības Padome 2022. gada jūnijā pieņēma ieteikumu par mācīšanos zaļajai pārejai un ilgtspējīgai attīstībai.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Ilgspējas un ilgtspējas izglītības definīcijas

Ilgspēja ir spēja apmierināt pašreizējās vajadzības, neapdraudot nākotnes paaudžu spēju apmierināt viņu vajadzības.

Ilgspējības jēdziena būtība ir nodrošināt, ka mēs dzīvojam tā, lai neiznīcinātu resursus, kurus nākotnes paaudzes izmantos savā dzīvē.

Ilgspēja nozīmē gan vides aizsardzību, gan sociālo taisnīgumu, gan ekonomisko dzīvotspēju.

Ilgspējas izglītība ir process, kurā indivīdi tiek izglītoti par vērtībām, iespējām un izvēlēm, kas viņiem ļauj attīstīties kā informētiem, neatkarīgiem, atbildīgiem un aktīviem pārmaiņu veicinātājiem, lai sekmētu mūsu sabiedrības un ekoloģisko sistēmu nākotni (Sterling, 2010).

Tas ir pārveidojošs mācību process, kas iesaista un nodrošina skolēnus, skolotājus, pedagogus un izglītojamos ar zināšanām, attieksmi, prasmēm un vērtībām, kas nepieciešamas, lai veicinātu un nodrošinātu vides, sociālo un ekonomisko labklājību gan tagadnē, gan nākamajām paaudzēm (Kidman, Chang un Wi, 2019).

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Ilgtspējas kompetences

1. Ilgtspējas novērtēšana

- prasme pārdomāt personīgās vērtības attiecībā uz ilgtspēju;
- noteikt, saprast un izskaidrot, kā vērtības atšķiras starp cilvēkiem, laika gaitā un dažādos sociālekonomiskajos modeļos;
- kritiski izvērtēt, kā viņi paši atbilst ilgtspējības vērtībām (piemēram, taisnīgums pašreizējām un nākamajām paaudzēm, godīgums, iekļaušana, starpkultūru izpratne, iecietība, kopīga atbildība, atbildība).

2. Dabas veicināšana

- Veicina izpratni par savu dabisko vidi un saikni ar to;
- Ļauj zināt un kritiski izvērtēt, kā cilvēku darbība var ietekmēt ekosistēmas;
- Apzina procesus vai darbības, kas ļauj izvairīties no dabas resursu izmantošanas vai samazina to izmantošanu, un/vai procesus vai darbības, kas veicina dabas aizsardzību.

3. Sistēmiskā domāšana

- Ļauj novērtēt cilvēka un dabas mijiedarbību telpā un laikā;
- izprast cilvēku darbības, notikumu un krīžu ekoloģisko, ekonomisko, sociālo un kultūras aspektu savstarpējo atkarību;
- izprast galvenos sarežģītu sistēmu jēdzienus un aspektus (sintēze, savstarpējā saistība u.c.) un to ietekmi uz ilgtspējību.

4. Nākotnes pratība

- Spēja paredzēt alternatīvu ilgtspējīgu nākotni;
- izstrādāt alternatīvus scenārijus;
- noteikt pasākumus, kas nepieciešami, lai panāktu vēlamo ilgtspējīgu nākotni.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Ilgtspējas kompetences (2)

5. Pielāgošanās spēja

- ļauj apzināt dzīvesveida aspektus, kas ietekmē ilgtspēju un kam nepieciešams pielāgoties (piemēram, ceļošana ar lidmašīnu, automašīnu lietošana, gaļas patēriņš, ātrā mode);
- izprast aprites ekonomikas un sabiedrības jēdzienus un to pielietojumu;
- izprast dzīves cikla domāšanu un ilgtspējīgas ražošanas un patēriņa principus

6. Politiskā rīcībspēja

- spēja noteikt attiecīgos politiskos dalībniekus;
- izprast valsts politikas un politisko pasākumu ietekmi uz ilgtspēju dažādos līmeņos;
- noteikt politisko atbildību un atbildību par neilgtspējīgu rīcību.

7. Individuāla un kolektīva rīcība

- spēja izprast preventīvās darbības un piesardzības principa nozīmi un piemērot tos savā darbībā;
- kolektīvi strādāt ilgtspējības pārmaiņu procesos un apzināt kolektīvās rīcības iespējas.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Ilgspējīga izglītība

Galvenās jomas:

- mācību programmas;
- mācību kompetences;
- atbalsta pasākumi skolām, pedagogiem un izglītojamiem.

Ilgspējas tēma iekļauta mācību programmās visās Eiropas valstīs.

Mācīšanas metodes:

- ilgtspēja kā starpdisciplināra tēma;
- atsevišķs mācību priekšmets;
- uz projektiem balstīta.

Integrācija tādos priekšmetos kā dabaszinātnes, ģeogrāfija, sociālās zinības un ekonomika.
Uz projektiem balstīta mācīšanās ir izplatītāka nekā atsevišķa ilgtspējas priekšmeta izveide.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Skolotāju izglītība un atbalsts

Izglītības sistēmas parasti nodrošina skolotājiem apmācību, mācību materiālus, resursus un vadlīnijas saistībā ar izglītību ilgtspējas jomā.

Atbalsta veidi skolotājiem:

- Noteikumi vai kvalifikācijas celšanas shēmas ilgtspējas jomā;
- Īpaša kvalifikācijas celšana skolu vadītājiem;
- Piekļuve mācību materiāliem, resursiem, specializētiem tīkliem;
- Atbalsts no ekspertiem vai ilgtspējas izglītības centriem;
- Skolu koordinatori vai mentori ilgtspējas jomā

Pastāv akūta nepieciešamība pēc profesionālās pilnveides, lai pedagogiem būtu nepieciešamās prasmes ilgtspējas pedagoģijā.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Valsts atbalsts ilgtspējas pieejām

Valsts atbalsta veidi:

- Valsts skolu marķējums vai apbalvojumi ilgtspējas jomā;
- Finansiāls atbalsts otrreizējās pārstrādes infrastruktūrai;
- Finansiāls atbalsts skolu dārziem;
- Finansiāls atbalsts skolu ekskursijām;
- Kritēriji skolu novērtējumos.

Izglītības sistēmas sniedz norādījumus skolām kā mācīt ilgtspēju, tomēr finansiāls un nefinansiāls atbalsts ir reti izplatīts.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Skolotāji un skolu vadītāji ilgtspējai

Kā uzlabot skolotāju spējas izglītēt par ilgtspējas jautājumiem:

- kompetenču ieviešana (kopums, kas jāzin, jāsaprot un jāspēj veikt);
- aplūkot ilgtspēju jau skolotāju sākotnējā izglītībā;
- profesionālā pilnveide;
- skolu vadības veidošana ilgtspējai.

Skolas vadībai:

- jānosaka vīzija un mērķi ilgtspējīgai attīstībai
- jānodrošina resursus;
- jāatbalsta skolotāju un skolēnu iniciatīvas;
- jāveicina ilgtspējības iekļaušana skolas kultūrā.

Visas skolas pieeja ilgtspējībai iesaista visas ieinteresētās puses, tostarp skolēnus, personālu, vecākus un sabiedrību

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Uzraudzība un novērtēšana

Nepārtraukta uzraudzība un novērtēšana nodrošina iniciatīvu efektivitāti. Regulāra datu vākšana un analīze palīdz novērtēt ilgtspējības izglītības progresu. Novērtēšanas rezultāti tiek izmantoti, lai uzlabotu mācību programmas un metodes.

Ilgspējības izglītības novērtēšanai jānovērtē ne tikai zināšanas un prasmes, bet arī attieksme, vērtības un uzvedība.

Tas ietver gan formālās, gan summatīvās vērtēšanas metodes, kā arī veikspējas vērtēšanu.

Formālā vērtēšana nodrošina nepārtrauktu atgriezenisko saiti, lai vadītu skolēnu mācīšanos, savukārt summatīvā vērtēšana novērtē skolēnu izpratni mācību vienību beigās.

Veikspējas vērtēšana novērtē skolēnus, izmantojot reālās pasaules uzdevumus un projektus.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Latvija un ilgtspējības izglītība

Latvijā ilgtspējības izglītība ir iekļauta valsts izglītības politikā, un skolās tiek īstenoti dažādi projekti un programmas, kas veicina ilgtspējīgu attīstību. Skolotāji un skolēni aktīvi piedalās vietējās un starptautiskās iniciatīvās, lai veicinātu vides aizsardzību un sociālo taisnīgumu.

Labas prakses piemēri no Latvijas:

-Latvijas skolās tiek īstenoti vairāki veiksmīgi projekti, kas veicina ilgtspējīgu attīstību. Piemēram, skolēni piedalās ekoloģiskās audzināšanas programmās, organizē vides tīrīšanas akcijas un veic pētījumus par vietējo bioloģisko daudzveidību;

-Latvijas skolās tiek veiksmīgi īstenoti ekoloģiskās audzināšana projekti, piemēram, vides tīrīšanas akcijās;

-Skolēni piedalās vietējās vides aizsardzības iniciatīvās un sadarbojas ar sabiedrību;

-Latvijā tiek piedāvātas valsts finansētās programmas ilgtspējībai.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Ieteikumi ilgtspējas izglītības attīstībai

Ieteikumi skolotājiem

Skolotājiem jāveicina kritiskā domāšana un refleksija, iesaistot skolēnus praktiskos projektos un diskusijās. Jāizmanto dažādas mācīšanas metodes, lai veicinātu skolēnu interesi un izpratni par ilgtspējību.

Ieteikumi skolām

Skolām jāizstrādā ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un jāiesaista visi skolas dalībnieki šajā procesā. Jānodrošina resursi un atbalsts skolotājiem, lai viņi varētu efektīvi īstenot ilgtspējības izglītību.

Ieteikumi politikas veidotājiem

Politikas veidotājiem jānodrošina atbalsts un resursi skolām, lai tās varētu īstenot ilgtspējības izglītības iniciatīvas. Jāveicina sadarbība starp skolām, vietējām kopienām un uzņēmumiem, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību.

Ieteikumi sabiedrībai

Sabiedrībai jāiesaistās ilgtspējīgas attīstības veicināšanā, atbalstot skolu iniciatīvas un piedaloties vietējās vides aizsardzības aktivitātēs. Jāveicina sabiedrības izpratne par ilgtspējību un tās nozīmi nākotnē.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

Galvenie ziņojuma secinājumi:

- Ilgtspējības izglītība ir būtiska, lai nodrošinātu ilgtspējīgu nākotni
- Nepieciešama nepārtraukta attīstība un pielāgošanās jauniem izaicinājumiem
- Sadarbība starp skolām, kopienām un politikas veidotājiem ir būtiska
- Ir nepieciešams:
 - visaptveroša ilgtspējas integrācija Eiropas izglītības sistēmās;
 - dažādība kompetenču iekļaušanā un skolotāju apmācībā;
 - nepārtrauktas reformas, lai plašāk iekļautu ilgtspējas kompetences mācību programmās;
 - holistiska un iekļaujoša pieeja ilgtspējīgā izglītībā;
 - atbalsts un profesionālā pilnveide pedagogiem.

Valsts izglītības
attīstības aģentūra

**Funded by
the European Union**

Paldies par
uzmanību!
#Eurydice

Saite:

<https://www.viaa.gov.lv/lv/media/19851/download?attachment>